

ks. Leszek Polepszak SCJ

Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach

MIĘDZYKONTYNTENTALNE SEMINARIUM
NAUKOWE NT. *CHARISM AND DEVOTIONS*:
TOWARDS AN INCULTURATED DEHONIAN IDENTITY,
YOGYAKARTA (INDONEZJA), 21-25 LIPCA 2017 ROKU

INTERCONTINENTAL SCIENTIFIC SEMINAR
CHARISM AND DEVOTIONS:
TOWARDS AN INCULTURATED DEHONIAN IDENTITY,
YOGYAKARTA (INDONESIA), JULY 21-25, 2017

Abstrakt

Artykuł omawia przebieg wydarzenia i zagadnienia poruszone w czasie międzykontynentalnego seminarium naukowego nt. *Charism and devotions: towards an inculturated dehonian identity*, jakie miało miejsce w dniach 21-25 lipca 2017 roku w Yogyakarcie w Indonezji. Autor, przedstawiając tematykę związaną z charyzmatem Instytutu założonego przez czcigodnego sługę Bożego o. Leona Jana Dehona, wskazuje na aktualność jego charyzmatu i potrzebę jego inkulturacji w nowych miejscach obecności Zgromadzenia.

Słowa kluczowe: charyzmat, formy pobożności, inkulturacja, Leon Dehon, pobożność, seminarium naukowe, sercanie

Abstract

The article discusses the course and issues raised during Intercontinental Scientific Seminar *Charism and devotions: towards an inculturated dehonian identity*, Yogyakarta (Indonesia), July 21-25, 2017. Describing themes related to the charism of the Institute founded by the venerable Servant of God Fr. Leo John Dehon, author points to the validity of dehonian charism and the necessity of his inculturation in the new places of the presence of the Congregation.

Keywords: charism, dehonians, devotion, devotions, inculturation, Leo Dehon, scientific seminar

W dniach 21-25 lipca 2017 roku w Yogyakarta (Indonezja) miało miejsce międzykontynentalne seminarium naukowe nt. *Charism and devotions: towards an inculturated dehonian identity (Charyzmat i formy pobożności: w stronę inkulturowanej tożsamości sercańskiej)*. Zasadniczym celem seminarium była refleksja teologiczna na temat form pobożności w Zgromadzeniu Księża Najświętszego Serca Jezusowego, które są wypadkową sytuacji społecznej, kultury i duchowości oraz aktualnego sposobu przeżywania charyzmatu pozostawionego przez czcigodnego sługę Bożego o. Leona Jana Dehona. Jednym z celów, jakie stawiano sobie przed rozpoczęciem prac seminarium była odpowiedź na pytanie, czy pobożność poszczególnych zakonników, w wymiarze osobistym lub wspólnotowym, pomaga umacniać tożsamość sercańską członków Zgromadzenia¹.

Geneza seminarium

Powstanie Commissione Teologica Internazionale Dehoniana – CTID (Międzynarodowej Sercańskiej Komisji Teologicznej), a następnie Commissioni Teologiche Continentali (poszczególnych Komisji Teologicznych

¹ Por. *Charyzmat i pobożności*, <http://www.sercanie.pl/strony/charyzmat-i-poboznosc> (odczyt z dn. 30.09.2017 r.).

Kontynentalnych – Europy – CTDE, Ameryki Łacińskiej – CTDAL, Afrykańskiej – CTDAF, Ameryki Północnej – CTDAN, i Azji – CTDAS) oraz ich współpraca z Centro Studi Dehoniani – CSD (Sercańskim Centrum Studiów), jest bez wątpienia ważnym wydarzeniem w Zgromadzeniu. Wzajemna współpraca wspomnianych organizmów pozwala na rozwój badań teologicznych dotyczących charyzmatu Zgromadzenia, umożliwia pogłębianie wiedzy na temat Założyciela oraz publikację jego dzieł, a także cykliczne organizowanie sympozjów i seminariów naukowych mających na celu promocję duchowości sercańskiej wśród członków Instytutu. Warto tutaj wspomnieć zorganizowane w 2008 roku w Lizbonie (Portugalia) seminarium nt. *Theologia Cordis*², w 2010 roku w Brusque (Brazylia) seminarium nt. *Missio Cordis*³, w 2013 roku w Taubaté (Brazylia) seminarium nt. *Anthropologia Cordis*⁴, które poprzedziły pierwsze seminarium zorganizowane w Azji nt. *Charism and devotions: towards an inculturated dehonian identity*. Tym, co wyróżnia seminarium azjatyckie, jest fakt, że w jego tworzenie zaangażowały się wszystkie kontynentalne ośrodki naukowe Zgromadzenia, dzięki czemu wydarzenie to nabiera rzeczywiście wymiaru międzykontynentalnego⁵.

Prace przygotowawcze zostały powierzone Centro Studi Dehoniani oraz powołanemu przez Zarząd Generalny Comitato Scientifico Seminario teologico Indonesia 2017 (Komisja naukowa przygotowująca Seminarium teologiczne Indonezja 2017), w skład którego weszli: ks. dr Artur Sanecki – radny generalny i przewodniczący CTID, ks. dr Maurizio Rossi (ITS), ks. dr Leszek Poleszak (POL), ks. Pedro Iglesias (IAG), ks. dr Stefan Tertünte – dyrektor CSD i koordynator CTID, oraz ks. dr Juan José Arnaiz Ecker – wicedyrektor CSD i sekretarz CTID. W cza-

² Por. *Seminario teologico „Theologia Cordis”*. Lisbona, 9-14 marzo 2008, „Studia Dehoniana”, t. 52, Roma 2009.

³ Por. *Seminário pastoral dehoniano „Missio Cordis”. Um coração que escuta, aprende e anuncia*. Brusque-Santa Catarina (Brasil), 7-13 abril 2010, „Studia Dehoniana”, t. 60, Roma 2015.

⁴ Por. *Seminario teologico SCJ „Anthropologia Cordis”*. Taubaté (Brasil), 2-8 Febbraio 2014, „Studia Dehoniana”, t. 61, Roma 2016.

⁵ Por. M. ROSSI, S. ZAMBONI, „Carisma e devozioni” verso una identità dehoniana inculturata, „Cor Unum Informazioni” 490 (2017), s. 12.

sie prac przygotowawczych ustalono, że seminarium będzie się składać z trzech zasadniczych etapów: preseminarium, seminarium i postseminarium⁶. W pierwszym z nich została opracowana ankieta, którą rozesłano do CTDC w celu zebrania odpowiedzi na postawione pytania i opracowania tych odpowiedzi, by mogły stać się bazą dla prac w głównej fazie seminarium. Przesłana ankieta zawierała kwestionariusz, w którym znalazły się następujące pytania: „1. W jakim jesteś wieku?; 2. W której jednostce Zgromadzenia obecnie przebywasz?; 3. Z jakiej jednostki Zgromadzenia się wywodzisz?; 4. Jakie praktyki pobożnościowe są ci pomocne w osobistym życiu w kształtowaniu tej «wewnętrznej postawy wiary» (pobożność), która by umacniała twą tożsamość sercańską?; 5. Jakie formy pobożnościowe są ci pomocne na poziomie wspólnotowym, by przeżywać ową «postawę wiary» (pobożność), umacniającą twą tożsamość sercańską?; 6. Jaką rolę spełniają pobożność oraz praktyki pobożne w tym życiu wiary?»⁷.

Owoce fazy preseminarium stał się dokument CTID *Charism and Devotions: Towards an Inculturated Dehonian Identity. Fase di Pre-Seminario. Documentazione*, w którym zebrane zostały odpowiedzi poszczególnych zakonników, a także osób związanych ze Zgromadzeniem, opracowane następnie i ubogacone przez dodanie wyjaśnienia teologicznego przygotowanego przez poszczególne CTDC⁸. Jeszcze w fazie przygotowawczej seminarium zauważono, że przygotowane materiały odzwierciedlają w jakiś sposób stan aktualny relacji pomiędzy pobożnością a duchowością w życiu duchowym poszczególnych członków Zgro-

⁶ Por. Commissione Teologica Internazionale Dehoniana, Comitato Scientifico Seminario teologico Indonesia 2017, *Note. Raduno 30 aprile – 1 maggio 2016*, Archiwum Prow. Polskiej, s. 8-9; *The Itinerary of the Theological Seminar*, <https://www.charismdevotions.org/single-post/2016/07/17/Designers-Should-Embrace> (odczyt z dn. 11.10.2017 r.).

⁷ Por. *Seminarium „Carisma e devozioni: verso una identità dehoniana inculturata”*. *Ankieta*, Archiwum Prow. Polskiej, s. 1; *Questionnaire*, <https://www.charismdevotions.org/single-post/2016/07/31/Rules-for-Responsive> (odczyt z dn. 11.10.2017 r.).

⁸ Dokument przygotowawczy został opracowany w dwóch językach: włoskim i angielskim, i zawierał 158 stron. Por. Commissione Teologica Internazionale Dehoniana, *Charism and Devotions: Towards an Inculturated Dehonian Identity. Fase di Pre-Seminario. Documentazione*, Archiwum Prow. Polskiej.

madzenia i wspólnot. Zwrócono także uwagę na konieczność pogłębienia teologicznego zależności pomiędzy duchowością a praktykami duchowymi i ożywienia refleksji teologicznej na temat inkulturacji duchowości sercańskiej. Nadesłane odpowiedzi na ankietę oraz sposób ich opracowania ujawniły także fakt pewnej słabości w dotychczasowej refleksji teologicznej nad badaniem charyzmatu Zgromadzenia, wykłubiły tendencję ucieczki od tematu centralnego seminarium: charyzmat i formy pobożności, oraz uwidocznily konieczność uproszczenia i zharmonizowania głównych pojęć związanych z patrymonium duchowym Instytutu⁹.

Nadesłane przez CTDC opracowane relacje teologiczne pozwoliły wyodrębnić cztery zasadnicze tematy teologiczne, które wyłaniają się z odpowiedzi nadesłanych na ankietę: 1. adoracja eucharystyczna, postrzegana jako element charakterystyczny dla duchowości Zgromadzenia, 2. pobożność maryjna, wymieniana stosunkowo często, rozumiana w duchu charyzmatu Instytutu, 3. konieczność poszukiwania łączności pomiędzy pobożnością a społecznym wymiarem charyzmatu, 4. rezygnacja z „kolonizacji” pobożnościowej na rzecz inkulturacji. Analiza nadesłanych materiałów pozwoliła także zauważyć pewien brak jasności co do samej tożsamości sercańskiej, choć – z drugiej strony – łatwo dostrzec dążenie do podkreślania przynależności do Zgromadzenia pomimo różnic wrażliwości, zainteresowań czy przyjętej metodologii opracowania odpowiedzi na ankietę. Można jednak zgodzić się ze stwierdzeniem, że przygotowany materiał odzwierciedla aktualny stan pobożności i przeżywania duchowości przez członków Zgromadzenia¹⁰.

⁹ Por. Commissione Teologica Internazionale Dehoniana, Comitato Scientifico Seminario teologico Indonesia 2017, *Note. Raduno 27-28 marzo 2017*, Archiwum Prow. Polskiej, s. 1.

¹⁰ Komitet przygotowawczy seminarium zwrócił uwagę na niektóre kwestie utrudniające bardziej obiektywną ocenę rzeczywistości. W przypadku Afryki jest to stosunkowo niewielka liczba odpowiedzi, brak zróżnicowania wiekowego, słaba implikacja teologiczna opracowania. W przypadku Azji – konieczność lepszego opracowania teologicznego nadesłanych materiałów. Por. Commissione Teologica Internazionale Dehoniana, Comitato Scientifico Seminario teologico Indonesia 2017, *Note. Raduno 27-28 marzo 2017*, dz. cyt., s. 1-2.

W fazie przygotowawczej seminarium wyznaczono dwa cele: 1. refleksja teologiczna na temat tożsamości sercańskiej dla poszukiwania wspólnego sposobu przeżywania charyzmatu Zgromadzenia pomimo różnic wynikających ze środowiska i kultury, w których się żyje, 2. pogłębienie wagi form pobożności, które łączą się z patrymonium sercańskim, w celu lepszej realizacji charyzmatu Zgromadzenia przez jego członków¹¹.

W ramach przygotowań do seminarium powstało kilka opracowań, które miały umożliwić lepsze jego przeprowadzenie. Zwrócono w nich uwagę między innymi na rolę pobożności w charyzmacie Zgromadzenia¹², odniesienie o. L. Dehona do różnych form pobożności¹³ oraz wskazano na wymiar pobożnościowy kultu Najświętszego Serca Jezusowego¹⁴.

Dynamika pracy seminarium

Seminarium rozpoczęła uroczysta Eucharystia, której przewodniczył i podczas której homilię wygłosił ks. prof. John van den Hengel. Następnie rozpoczęto obrady w sali plenarnej, które otworzył ks. dr Artur Sanecki SCJ, wprowadzając uczestników w tematykę seminarium. W swoim wystąpieniu zauważył, że spotkanie tego typu jest formą apostolatu naukowego Zgromadzenia, a jego zasadniczym celem jest pogłębienie charyzmatu Instytutu. Przypomniwał następnie, że seminarium wpisuje się w tradycję międzynarodowych seminariów naukowych, które miały miejsce w poprzednich latach, a jego przygotowanie wymagało pracy zarówno komitetu naukowego przygotowującego to spotkanie, jak też komisji technicz-

¹¹ Por. tamże, s. 2.

¹² Por. Commissione Teologica Internazionale Dehoniana, Centro Studi Dehoniani, *Charism and Devotions: Towards an Inculturated Dehonian Identity. Fase di Seminario. Devozioni e carisma*, Archiwum Prow. Polskiej, s. 4-9.

¹³ Por. Comitato Scientifico Seminario teologico Indonesia 2017, *Dossier di lavoro. Liturgia e devozione. Devozione al Sacro Cuore in Leone Dehon. Devozione eucaristica in Dehon: compresione dell'adorazione*, Archiwum Prow. Polskiej, s. 10-22.

¹⁴ Por. L. POLESZAK, „Carisma e devozioni – verso una identità dehoniana inculturata”, Archiwum Prow. Polskiej, s. 1-3; TENŻE, *Duchowość i formy pobożności w kulcie Najświętszego Serca Jezusowego na przykładzie Czcigodnego Sługi Bożego o. Leona Dehona*, „Symposium” 1(32) (2017), s. 223-235.

nej, która zorganizowała kwestie logistyczne w Yogyakarcie w Indonezji. Kończąc swoje przemówienie, przekazał pozdrowienia od przełożonego generalnego ks. dra Heinricha Wilmera SCJ i zarządu generalnego¹⁵.

W dalszej części obrad głos zabrał ks. dr Stefan Tertünte, który przypomniał historię poprzednich międzynarodowych i międzykontynentalnych seminariów naukowych organizowanych przez Zgromadzenie. Podkreślił, że obecne seminarium organizowane w Azji jest bez wątpienia wyrazem rozwoju Zgromadzenia oraz pragnienia umieszczenia charyzmatu Instytutu w konkretnym kontekście kulturalnym. Podkreślił także, że po raz pierwszy seminarium zostało przygotowane przez Kontynentalne Komisje Teologiczne Zgromadzenia, w tym dwie nowe: azjatycką i afrykańską. Praca, jaką podejmują uczestnicy tego seminarium naukowego, ma za zadanie nie tylko rozwój teologiczny charyzmatu Zgromadzenia, ale także służbę dla wszystkich współbraci, którzy będą mogli skorzystać z wyników prac tego spotkania. Prelegent zauważył, że jest wielu współbraci, którzy zajmując się działalnością naukową, nie mogli czynnie uczestniczyć w pracach tego seminarium. To pokazuje jednak, że działalność naukowa teologów Zgromadzenia jest jedną z form służby dla Zgromadzenia. Przypomniał, że seminarium rozpoczęło się jeszcze przed pracami teologicznych komisji Zgromadzenia. Dokonało się to przez specjalną ankietę rozesłaną do wszystkich członków Instytutu, w której poruszono temat charyzmatu Założyciela i Zgromadzenia. Wyniki tej ankiety, opracowane następnie przez poszczególne komisje kontynentalne, są bazą do pracy w czasie tego wydarzenia naukowego, które nie przyjmuje formy kongresu, ale seminarium. Plan seminarium przewiduje wprawdzie dwie prelekcje, jednak dynamika prac skoncentruje się na przedstawieniu oraz ocenie materiału przygotowanego przez poszczególne CTDC. Ksiądz Tertünte podkreślił, że będzie to wymagało od uczestników seminarium szczególnej uwagi. Celem prac jest zdobycie wiedzy o aktualnym stanie Zgromadzenia oraz uwzględnienie wymagań inkulturacji w związku z jego rozwojem. W tym celu przewidziano wizytę

¹⁵ Por. *Rapporto giornaliero: giorno 2, sessione 1*, <https://www.charismdevotions.org/single-post/2017/07/21/Rapporto-giornaliero-giorno-2-sessione-1> (odczyt z dn. 12.10.2017 r.).

w wybranych miejscach kultu: w świątyni jawajskiej Prambanan, buddyjskiej Borobundur oraz w sanktuariach Najświętszego Serca Pana Jezusa – Ganjuran Church, i Matki Bożej – Sendang Sono. Wyniki prac seminarium, w zamiarze organizatorów, powinny ukierunkować przyszłe badania nad charyzmatem Zgromadzenia, które zostaną powierzone kontynentalnym komisjom teologicznym¹⁶.

W dalszej części swojej wypowiedzi ks. TertünTE odniósł się do tego, w jaki sposób komisja przygotowawcza doszła do ustalenia tematu seminarium: *Charyzmat i formy pobożności – w stronę inkulturowanej tożsamości sercańskiej*. Podkreślił, że o ile pobożność jest aktem wiary osoby wierzącej, o tyle praktyki pobożnościowe, będąc konkretnymi aktami kultu, nadają formę tej pobożności i stają się jej wyrazem. Zauważył, że o. Leon Dehon nie napisał traktatów teologicznych, jednak wielokrotnie mówił o praktykach pobożności, które były wyrazem jego doświadczenia wiary. To, co o. Dehon przekazuje swoim duchowym synom poprzez konkretne formy pobożności, jest wyrazem daru, jaki otrzymał od Ducha Świętego – charyzmatu, który ma dalej służyć dla dobra Kościoła i Zgromadzenia. Druga część tematu – *w stronę inkulturowanej tożsamości sercańskiej* – pozwala zrozumieć, że łączność, jaka istnieje pomiędzy charyzmatem a formami pobożności, prowadzi do właściwego pojmowania charyzmatu Zgromadzenia. Jeden charyzmat Zgromadzenia może być przeżywany i rozwijany w różnych kontekstach kulturowych, w jakich obecnie żyją synowie o. Dehona. Celem seminarium jest właśnie podkreślenie, czym jest tożsamość sercanina. To zaś ma prowadzić do osobistego docenienia charyzmatu Zgromadzenia i odczytania go jako dzisiejszego daru Ducha Świętego dla Kościoła i Instytutu. Zdaniem prelegenta, gdy ma się na uwadze fakt, że za dwa lata będzie obchodzone stulecie wydania *Dyrektorium duchowego Założyciela*¹⁷, praca, jaką podejmują uczestnicy seminarium, jest niezmiernie ważna i aktualna¹⁸.

¹⁶ Por. S. TERTÜNTE, *Introduzione ai lavori del seminario, 21 luglio 2017*, Archiwum Prow. Polskiej, s. 1-2.

¹⁷ Por. L. DEHON, *Dyrektorium duchowe Księży Najświętszego Serca Jezusowego*, Warszawa 1997.

¹⁸ Por. S. TERTÜNTE, *Introduzione ai lavori...*, dz. cyt., s. 2-5.

Dalszą część obrad poświęcono na szczegółowe omówienie poszczególnych raportów kontynentalnych umieszczonych w materiale przygotowanym podczas fazy preseminarium. Przedstawiono je w następującej kolejności: Raport Komisji Teologicznej Ameryki Łacińskiej (CTDAL)¹⁹, Raport Komisji Teologicznej Azji (CTDAS)²⁰, Raport Komisji Teologicznej Afryki (CTDAF)²¹, Raport Komisji Teologicznej Ameryki Północnej (CTDAN)²² oraz Raport Komisji Teologicznej Europy (CTDEU)²³. Po każdej z prezentacji była możliwość komentarza i dyskusji.

Raporty komisji kontynentalnych stały się punktem wyjścia do pracy w grupach, którym poświęcono zasadniczą część seminarium. Relacje poszczególnych grup pokazały, że charyzmat Zgromadzenia przejawia się w pobożności poszczególnych zakonników i wspólnot, które koncentrują się przede wszystkim na kulcie eucharystycznym (adoracja Najświętszego Sakramentu), rozważaniu misterium życia Jezusa, pobożności Serca Jezusowego oraz naśladowaniu cnót charakterystycznych dla tej pobożności. Często podkreślano odniesienie do praktyki pobożnościowej Założyciela, dla którego pobożność stała się stylem życia. Zauważano jednocześnie, że pobożność nie była dla niego jedynie prostymi aktami pobożności, ale też prawdziwym odnowieniem całego życia chrześcijańskiego. We wszystkich relacjach wskazywano także na wagę pobożności maryjnej w duchu *Ecce ancilla*, jako odpowiedzi człowieka na Jezusowe *Ecce venio*. Ankietowani zwracali uwagę na osobiste przywiązanie do różnych form pobożności: kult świętych (św. Józefa, św. Teresy od Dzieciątka Jezus), kult Miłosierdzia Bożego, praktyki związane z kultem Najświętszego Serca Jezusowego (adoracja Najświętszego Sakramentu, litanie, *Thesaurus precum*), modlitwę myślną, tradycje pielgrzymek, odnowienia miesięczne. Wielu ankietowanych podkreślało również wymiar biblijny praktyk duchowych, który pozwala w pełni zrozumieć odniesienie człowieka do Boga.

¹⁹ Por. Commissione Teologica Internazionale Dehoniana, *Charism and Devotions: Towards an Inculturated Dehonian Identity. Fase di Pre-Seminario. Documentazione*, dz. cyt., s. 36-77.

²⁰ Por. tamże, s. 124-140.

²¹ Por. tamże, s. 8-35.

²² Por. tamże, s. 78-123.

²³ Por. tamże, s. 141-154.

W ramach seminarium przedstawiono dwa obszerne referaty. Pierwsze wystąpienie na potrzeby seminarium zostało opracowane przez s. dr Nicolettę Spezzati ASC, podsekretarza Kongregacji Instytutów Życia Konsekwentnego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego nt. *Carisma e devozioni – verso una identità dehoniana inculturata. Elementi di sintesi per una visione (Charyzmat i formy pobożności – w stronę inkulturowanej tożsamości sercańskiej. Elementy syntezy dla nowej wizji)*. Podstawę tego opracowania stanowił materiał przygotowany przez poszczególne kontynentalne komisje teologiczne Zgromadzenia. W pierwszej części opracowania przedstawionego przez ks. Stefana Tertünte autorka odniosła się do charyzmatu o. Dehona, bazującego na jego pobożności i żywiącego się różnymi formami pobożności, które koncentrowały się na misterium Chrystusa i zaowocowały jego intuicją charyzmatyczną zakorzonioną w miłości Serca Jezusowego. Ten punkt wyjścia sprawia, że można zdefiniować możliwy horyzont dla zrozumienia przedstawionego tematu w trzech punktach: „1. tożsamość charyzmatyczna – która przenika doświadczenie duchowe Leona Gustawa Dehona – wymagająca hermeneutyki teologicznej w jego inklinacjach pobożnościowych; 2. wymaga również osobistej hermeneutyki członków Instytutu obecnych w różnych strefach kulturowych; 3. domaga się skutecznego określenia dla poszczególnych kultur w dzisiejszym świecie: «Pobożność wobec Najświętszego Serca Jezusowego jest pobożnością podstawową, na bazie której można zrozumieć sposób dostępu do Boga, do wiary i do świata. Ten sposób wiary Dehona odpowiada jego tożsamości, która staje się bazą dla naszego dziedzictwa charyzmatycznego» (por. CST 2)”²⁴.

W dalszej części opracowania autorka zauważa, że tożsamość charyzmatyczna rodząca się z *devotio*, rozumianej jako wewnętrzne oddanie i zaangażowanie, żywiona różnymi formami pobożności, tworzy autentyczną duchowość. Dostrzegając wysiłek pogłębiania świadomości charyzmatycznej Instytutu, dokonywany w różnych kulturach, w których Zgromadzenie jest obecne, formułuje następnie kilka zasadniczych kwestii, jakie stają się fundamentalne w pracy dla pogłębienia intuicji

²⁴ N. SPEZZATI, *Carisma e devozioni – verso una identità dehoniana inculturata. Elementi di sintesi per una visione*, Archiwum Prow. Polskiej, s. 8.

charyzmatycznej wyrosłej z misterium miłości Bożej objawionej w Najświętszym Sercu Jezusa i przekazanej przez Założyciela: 1. Czy można mówić o pobożności jako miejscu teologicznym, w którym Dehon znajduje swój sposób łączności z misterium Chrystusa?; 2. Czy rzeczywiście formy pobożności (*devotiones*) są dla sercanów sposobem i możliwością wynikającą z wiary, aby zbliżyć się do misterium Chrystusa?; 3. Czy mogą być one odczytane i poddane krytycznej ocenie teologii? Siostra Spezzati stwierdza dalej, że terminy „*devotio*”, „*devotiones*”, „miłość sercańska” mogą być odczytywane w różny sposób w zależności od środowiska i kultury, stąd też należy unikać metod zbyt formalnego określenia ich znaczenia bez odniesienia się do ich rozumienia przez poszczególnych współbraci²⁵.

Drugą część swojego wystąpienia autorka poświęca syntetycznemu przedstawieniu treści opracowań kontynentalnych. Afryka – jej zdaniem – charakteryzuje się spojrzeniem praktycznym i konkretnym odniesieniem zagadnień charyzmatycznych do inkulturacji. Opracowanie Ameryki Łacińskiej charakteryzuje się teologicznym i innowacyjnym odniesieniem *devotio* w jej duchowej sile oraz odniesieniem do konkretnych ścieżek inkulturacji. Amerykę Północną charakteryzuje proces personalizacji duchowości i podkreślanie wewnętrznej dynamiki wolności oraz stałej konfrontacji ze współczesnym sposobem odczuwania. Ujęcie azjatyckie charakteryzuje przyjęcie obecnego *modus vivendi*, które jest pociągające od strony charyzmatycznej. Europę natomiast charakteryzuje dynamika rozsądnego rozeznania, które w pewnym sensie sprawia, że jest ono intensywne: rozeznania pomiędzy przypominaniem łaski początków, zastosowaniem *traditio*, doświadczeniem duchowym i troską o dostosowanie do różnych kultur oryginalnej łaski charyzmatu na kontynencie, na którym powstał Instytut, oraz rozeznania pomiędzy pobożnością a indywidualnymi formami pobożności i odniesieniem do wspólnotowego przeżywania charyzmatu. Wśród elementów zbieżnych wymienia natomiast następujące: 1. uznanie wiary o centralnym znaczeniu tajemnicy miłości ludzkiej i miłości Bożej w wizji charyzmatycznej Dehona i w tradycji Instytutu; 2. pragnienie badania od strony teologicznej *devotio* i *devozioni*

²⁵ Por. tamże, s. 8-10.

sercańskich dla umocnienia duchowego, osobistego, wspólnotowego i misyjnego; 3. akceptacja różnorodności ich znaczeń i sposobów wyrażania, wyzwanie inkulturacji i wizji wielokulturowej; 4. wspólne przekonanie o potrzebie inkulturacji nie tylko teoretycznej, ale też praktycznej²⁶.

W kolejnej części swojego wystąpienia s. Spezzati odnosi się do nauczania Magisterium Kościoła na temat procesów inkulturacji. Przywołuje tutaj bogate nauczanie św. Jana Pawła II, Benedykta XVI oraz Franciszka. Na tej bazie poddaje następnie ocenie zgromadzony materiał, ujmując go w siedem punktów. 1. Sercanie otrzymali powołanie, które niesie z sobą wielką żywotność duchową. Pomimo koniecznych ograniczeń są postrzegani jako osoby duchowe i mistrzowie życia duchowego, mistycy miłości, „miłości czystej”, według wizji doświadczanej przez o. Dehona. 2. Członkowie Instytutu mają świadomość konieczności poważnej odpowiedzi dotyczącej tematów *devotio* i *devotiones* według charyzmatu sercańskiego otrzymanego w celu pogłębiania ścieżki teologicznej i umacniania duchowej płodności. 3. Uczniowie o. Dehona są gotowi odzyskać na nowo *devotio* wobec misterium Serca Jezusowego jako zaangażowanie osobiste, braterskie i misyjne, by wejść w dynamikę duchową, w sposób dostosowany do współczesnej wrażliwości antropologiczno-kulturowej. 4. Konieczne jest doprowadzenie „sercańskiego geniuszu” do pełni rozwoju, co podkreśla wymiar emocjonalny osoby jako archetypu wobec racjonalistycznych redukcji, jakie są obecne w niektórych kulturach. Konieczne jest rozwijanie „antropologii serca”, która ukazuje *devotio* jako pedagogię *humanum*, jako znak spotkania i relacjonalności „serca” jako budowania wewnętrznego. 5. Sercanie mają intuicję, że estetyka teologiczna może otworzyć ścieżki interpretacyjne dla charyzmatu sercańskiego i może następnie wyrazić się w praktyce etycznej antropologii, duchowości, w życiu liturgicznym, aby przybliżyć się do współczesnej wrażliwości ludzkiej i wprowadzić w misterium życia i miłości Chrystusa. 6. Teologiczno-mistyczny styl sercański może prowadzić do zwrócenia uwagi na formację sumienia osoby ludzkiej jako sposobu pośrednictwa kulturowego we współczesnym pluralizmie. 7. Tożsamość eklezjalna charyzmatu sercańskiego jako mistyczny sposób wyra-

²⁶ Por. tamże, s. 11-14.

żenia „miłości czystej” w Kościele według nauczania papieża Franciszka: – w porządku powołania – życie w pobożności, oddanie (obłacja) wobec Chrystusa, które w miłości rozpoznaje swoją wyjątkową tożsamość; – w porządku świadectwa życia razem jako formy wyrazu mistycznego wobec społeczności, która żyje w anemii i niemożności bycia w relacji, ażeby doświadczenie sercańskie, braterskie, wypełniające się w jedności ducha w miłości rozwinęło swój walor misyjny: aby z o. Dehonem móc wypowiedzieć, że moc miłości przenika działalność społeczną; – w porządku odwagi wymaganej przez procesy inkulturacji, odnoszącej się do i bazującej na świadomości mistycznej charyzmatu i przeżywanej w jedności misyjnej Kościoła, w dialogu z licznymi kulturami i jako otwartą drogę dla wolnego świata czystej miłości wobec natchnień Ducha Świętego na rzecz płodności Kościoła; – w porządku proroczego sercańskiego naśladowania Chrystusa, które pozwala dotknąć „serca” ubogich, naśladowania według mistycznej intuicji Dehona na ziemiach, które pragną inkulturacji, jako oznaki dzielenia się z biednymi, dając pierwszeństwo szacunkowi wobec idei, które reprezentują: „zakonnicy naśladowują Chrystusa w sposób profetyczny” (Franciszek)²⁷.

Drugie opracowanie, przygotowane przez Centro Studi Dehoniani pt. *Devozione e carisma*, zwraca uwagę najpierw na sposób przeżywania wiary przez o. Leona Dehona. Uważna lektura jego tekstów pozwala wysnuć stwierdzenie, że założyciel Zgromadzenia nie zadawała się kroczeniem zwyczajnymi drogami duchowości swoich czasów, ale poszukuje drogi alternatywnej. Zarówno w działalności pisarskiej, jak też w życiu osobistym możemy zauważyć jego wielką pobożność. Co więcej, Dehon posługuje się językiem pobożnościowym (nie teologicznym), mówiąc o Najświętszym Sercu Jezusa jako o uprzywilejowanym kanale dla otrzymania życia i przekazu jego duchowego doświadczenia. Przynajmniej stwierdzenia każą podjąć pogłębioną refleksję teologiczną nad formami pobożności w ogólności, a także nad znaczeniem teologicznym, jakie o. Dehon przypisuje pobożności Najświętszego Serca Jezusowego w celu przekazu swojej wiary²⁸.

²⁷ Por. tamże, s. 15-25.

²⁸ Por. Centro Studi Dehoniani, *Devozioni e carisma. Input*, Archiwum Prow. Polskiej, s. 4.

W kolejnej części opracowania w zwięzły sposób wydobyto z tekstów *Konstytucji* (CST) i *Dyrektorium duchowego* (DSP) te fragmenty, które wyrażają i wypuklają elementy duchowości wraz z konkretnymi wskazaniem na praktyki duchowe. Zestawienie to zostało poprzedzone ważnym stwierdzeniem odnoszącym się do wymogu II Soboru Watykańskiego, zalecającego odnowę konstytucji zgromadzeń zakonnych, co spowodowało także istotne zmiany w kluczowym dla Zgromadzenia dokumencie. Zgromadzenie Księży Sercanów pierwotnie otrzymało *finis vero specialis* (specjalny cel) w postaci *peculiarem devotionem* (szczególnej pobożności) wobec Najświętszego Serca Jezusowego²⁹. Zdaniem autorów opracowania obecnie nie możemy stwierdzić, że pobożność wobec Najświętszego Serca Jezusowego jest szczególną pobożnością pielęgnowaną w Instytucie. Co więcej, należy się solidnie zastanowić, czy w niektórych przypadkach Zgromadzenie nie porzuciło form pobożności w ogóle³⁰.

Dla ukazania omawianych problemów posłużono się porównaniem tekstu *Konstytucji* z 1956 roku (CST 1956) wraz z *Dyrektorium duchowym* z 1936 roku (DSP) oraz *Konstytucji* z 2009 roku (CST) wraz z *Dyrektorium generalnym* z 2009 roku (DG). W dokumentach tych możemy odnaleźć następujące elementy „pobożnościowe” zarówno przed II Soborem Watykańskim, jak i po: zjednoczenie z Najświętszym Sercem (CST 1956/10,11; CST 6-7, 16-17); modlitwa (DSP 218-220; CST 76, 79b); wynagrodzenie eucharystyczne (DSP 239-249; CST 23-25; intencja wynagradzająca – DG 80); adoracja (CST 1956/4; CST 31, 83-84); Pismo Święte i lektura pobożna (DSP 252-255 + CST 1956/97); Pismo Święte (CST 77); rachunek sumienia (DSP 259 + CST 1956/99; DG 79.3); odnowienie miesięczne (DSP 267-272 + CST 1956/100); odnowienie miesięczne i ćwiczenia duchowne (DG 79.3); święci patroni (DSP 95-141

²⁹ „*Finis vero specialis in hoc consistit ut sodales peculiarem devotionem erga Sacratissimum Cor Iesu profiteantur, ut huius Sacratissimi Cordis amori respondere et iniurias, quibus se affici doluit, dignis obsequiis compensare studeant*”. (Cel natomiast specjalny zasadza się na tym, by jego członkowie odznaczyli się specjalnym nabożeństwem do Serca Jezusowego, usiłowali odpowiedzieć na miłość tegoż Najświętszego Serca i wynagradzać należnym posłuszeństwem za krzywdy, jakie Go spotykają i na które się żali). CST 1956, 2 § 2.

³⁰ Por. Centro Studi Dehoniani, *Devozioni e carisma. Input, dz. cyt.*, s. 4-5.

+ CST 1956/16; DG 85); liturgia godzin (DSP 224-228 + CST 1956/101; CST 79a); Msza Święta (DSP 229-233; CST 80-82); medytacja (DSP 221-223 + CST 1956/97; por. CST 79); uroczystość Najświętszego Serca Jezusowego (CST 1956/5; DG 79.3); godzina święta (CST 1956/3; DG 79.3); pokuta (DSP 256-258 + CST 1956/cap. XV; CST 79; DG 79.2); zjednoczenie z misteriami życia Chrystusa (DSP 262-263 + CST 1956/98; por. CST 77); Różaniec (DSP 264-265); Maryja – Matka Boża (DSP 77-94 + CST 1956/14-15; CST 85; także *Thesaurus precum*); akt obłajki (DG 79.1; jako zwyczaj CST 58); kontemplacja (CST 21); Eucharystia i Komunia wynagradzająca (DSP 235-238); pierwszy piątek miesiąca (DSP 250-251; CST 1956/3); trzy święte Serca (DSP 260-261); miesiące pobożne i nowenny (DSP 266 + CST 1956/102)³¹.

Zdaniem autorów opracowania, przywołane wyżej dokumenty Instytutu pozwalają stwierdzić, że Zgromadzenie ma wyraźny rys pobożności. Wprawdzie niektórzy współcześni współbracia przyznają się do pewnego odejścia od wcześniejszych form pobożności, jednak jest wielu takich, którzy – przynajmniej w jakiejś części – odnajdują w nich umocnienie dla swojego powołania i uznają je za konieczne. Kolejny wniosek, jaki nasuwa się także z relacji poszczególnych grup kontynentalnych oraz potwierdza się również w opracowaniu CSD, to ten, że odejście od praktyk duchowych charakterystycznych dla charyzmatu sprawiło, że nie wszyscy sercanie potrafią precyzyjnie określić swój charyzmat i nie zawsze starają się nim żyć. Powrót do wierności *Regule życia* wraz z wiernością praktykom duchowym jest na pewno jedną z dróg do umocnienia własnej tożsamości zakonnej oraz jasnego określenia celu Zgromadzenia, który w świadomości niektórych sercanów się obecnie zaciera³².

Ostatnie dwa punkty opracowania CST opisują aktualne elementy *devotio* sercańskiej oraz możliwe formy wyrazu charyzmatycznej pobożności w formie inkulturowanej. Każde zgromadzenie zakonne wyraża swoją wiarę poprzez język i formę, które wynikają z tożsamości charyzmatycznej. To tworzy swego rodzaju „kulturę charyzmatyczną”, w której mogą odnaleźć się poszczególni zakonnicy. Dotyczy to przede

³¹ Por. tamże, s. 5-6.

³² Por. tamże, s. 6-7.

wszystkim tego, w co i w jaki sposób się wierzy, czego się doświadcza, jaki jest sens przynależności do instytutu i na czym się on zasadza oraz jakie są praktyki duchowe (także pobożnościowe). Ta „kultura charyzmatyczna” jest fundamentalna dlatego, że określa i jednoczy grupę oraz czyni jasnym jej profil duchowy. Współcześnie możemy stwierdzić, że tym, co stanowi centrum pobożności Zgromadzenia są Eucharystia i liturgia godzin. Wprowadzeniem do liturgii godzin jest akt obłacji, który również w opracowanych ankietach kontynentalnych jawi się jako charakterystyczna i niemal przez wszystkich akceptowalna forma pobożności Instytutu. Przedłużeniem Eucharystii jest wspólnotowa adoracja Najświętszego Sakramentu. Właśnie adoracja została uznana za najbardziej charakterystyczną formę pobożności Zgromadzenia³³.

W ostatnim dniu seminarium zatwierdzono tekst przesłania do Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego. Wskazano w nim na historię dotychczasowych seminariów naukowych organizowanych w latach poprzednich oraz podkreślono cel zasadniczy towarzyszący obecnym pracom. Przywołując wydarzenia związane z poszczególnymi dniami seminarium, zwrócono uwagę na rolę poszczególnych komisji teologicznych kontynentalnych w przygotowaniu i przeprowadzeniu obrad. Zaznaczając bogactwo wymiaru charyzmatycznego Zgromadzenia, doceniono możliwość uwypuklenia i wydobycia na nowo wielu aspektów sercańskiego dziedzictwa charyzmatycznego. W szczególności podkreślono znaczenie adoracji eucharystycznej, która dla większości członków Instytutu jest znakiem miłości Bożej oraz posługą wynagradzającą dla Kościoła, wynikającą z naszego powołania w duchu o. Dehona³⁴.

³³ Por. tamże, s. 8. Paradoksalnie, zarówno adoracja, jak też jej wymiar wynagradzający, zwłaszcza przez młodych członków Instytutu są dzisiaj rozpoznawane jako cecha charakterystyczna charyzmatu, w przeciwieństwie do sytuacji, jaka miała miejsce w czasie dyskusji nad uaktualnieniem *Konstytucji* po II Soborze Watykańskim. Por. *Charism and Devotions: Towards an Inculturated Dehonian Identity. Messaggio finale a tutti i confratelli della Congregazione*, Archiwum Prow. Polskiej; L. POLESZAK, *Serce Zbawiciela. Kult Najświętszego Serca Jezusowego w Zgromadzeniu Księży Najświętszego Serca Jezusowego (1878-2009)*, Kraków 2010, s. 81-90.

³⁴ Por. *Charism and Devotions: Towards an Inculturated Dehonian Identity. Messaggio finale...*, dz. cyt.

Bibliografia

- Centro Studi Dehoniani, *Devozioni e carisma. Input*, Archiwum Prow. Polskiej.
- Charism and Devotions: Towards an Inculturated Dehonian Identity. Messaggio finale a tutti i confratelli della Congregazione*, Archiwum Prow. Polskiej.
- Charyzmat i pobożności*, <http://www.sercanie.pl/strony/charyzmat-i-poboznosc> (odczyt z dn. 30.09.2017 r.).
- Comitato Scientifico Seminario teologico Indonesia 2017, *Dossier di lavoro. Liturgia e devozione. Devozione al Sacro Cuore in Leone Dehon. Devozione eucaristica in Dehon: compresione dell'adorazione*, Archiwum Prow. Polskiej.
- Commissione Teologica Internazionale Dehoniana, *Charism and Devotions: Towards an Inculturated Dehonian Identity. Fase di Pre-Seminario. Documentazione*, Archiwum Prow. Polskiej.
- Commissione Teologica Internazionale Dehoniana, Centro Studi Dehoniani, *Charism and Devotions: Towards an Inculturated Dehonian Identity. Fase di Seminario. Devozioni e carisma*, Archiwum Prow. Polskiej.
- Commissione Teologica Internazionale Dehoniana, Comitato Scientifico Seminario teologico Indonesia 2017, *Note. Raduno 27-28 marzo 2017*, Archiwum Prow. Polskiej.
- Commissione Teologica Internazionale Dehoniana, Comitato Scientifico Seminario teologico Indonesia 2017, *Note. Raduno 30 aprile – 1 maggio 2016*, Archiwum Prow. Polskiej.
- Dehon L., *Dyrektorium duchowe Księży Najświętszego Serca Jezusowego*, Warszawa 1997.
- Poleszak L., „*Carisma e devozioni – verso una identità dehoniana inculturata*”, Archiwum Prow. Polskiej.
- Poleszak L., *Duchowość i formy pobożności w kulcie Najświętszego Serca Jezusowego na przykładzie Czcigodnego Sługi Bożego o. Leona Dehona*, „Symposium” 1(32) (2017), s. 223-235.
- Poleszak L., *Serce Zbawiciela. Kult Najświętszego Serca Jezusowego w Zgromadzeniu Księży Najświętszego Serca Jezusowego (1878-2009)*, Kraków 2010.
- Questionnaire*, <https://www.charismdevotions.org/single-post/2016/07/31/Rules-for-Responsive> (odczyt z dn. 11.10.2017 r.).

- Rapporto giornaliero: giorno 2, sessione 1*, <https://www.charismdevotions.org/single-post/2017/07/21/Rapporto-giornaliero-giorno-2-sessione-1> (odczyt z dn. 12.10.2017 r.).
- Rossi M., Zamboni S., „*Carisma e devozioni*” verso una identità dehoniana inculturata, „*Cor Unum Informazioni*” 490 (2017), s. 12-14.
- Seminário pastoral dehoniano „Missio Cordis”. Um coração que escuta, aprende e anuncia. Brusque-Santa Catarina (Brasil), 7-13 abril 2010*, „*Studia Dehoniana*”, t. 60, Roma 2015.
- Seminario teologico „Theologia Cordis”. Lisbona, 9-14 marzo 2008*, „*Studia Dehoniana*”, t. 52, Roma 2009.
- Seminario teologico SCJ „Anthropologia Cordis”. Taubaté (Brasil), 2-8 Febbraio 2014*, „*Studia Dehoniana*”, t. 61, Roma 2016.
- Seminarium „Carisma e devozioni: verso una identità dehoniana inculturata”. Ankieta*, Archiwum Prow. Polskiej.
- Spezzati N., *Carisma e devozioni – verso una identità dehoniana inculturata. Elementi di sintesi per una visione*, Archiwum Prow. Polskiej.
- Tertünte S., *Introduzione ai lavori del seminario, 21 luglio 2017*, Archiwum Prow. Polskiej.
- The Itinerary of the Theological Seminar*, <https://www.charismdevotions.org/single-post/2016/07/17/Designers-Should-Embrace> (odczyt z dn. 11.10.2017 r.).

Ks. Leszek Poleszak SCJ – doktor teologii, rektor Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach, członek Polskiego Stowarzyszenia Teologów Duchowości. W pracy naukowej zajmuje się teologią Najświętszego Serca Jezusowego oraz duchowością.

e-mail: lpoleszak@scj.pl